

بررسی تقابل دو دیدگاه حقوق بیمار و کرامت انسانی در ارتباط با اوتانازی

سید امید خلیلی فر^{۱*} - بایرام نجاتی زرنقی^۲ - محمد صادق جشنانی^۳

مقدمه:

بی‌تردید اتانازی (Euthanasia) و یا آنچه که در زبان فارسی "مرگ آسان" و یا "مرگ از روی ترحم" نامیده می‌شود، یکی از موضوعات بسیار بحث برانگیز سال‌های اخیر، در میان صاحب نظران عرصه‌ی اخلاق پزشکی و حقوق بشر بوده است. در واکاوی اخلاقی اتانازی داوطلبانه، چالش بنیادی تقابل دو دیدگاه است: تعارض حقوق بیمار از منظر آزادی انتخاب در فرآیند درمانی و کرامت انسانی می‌باشد. کرامت یکی از مباحث اساسی و بسیار مهم در فلسفه اخلاق بوده و همواره دانشمندان الهی و طبیعی در اهمیت آن بحث کرده‌اند. در اسلام نیز کرامت از اهمیت ویژه برخوردار است. کرامت در انسان یک نوع کمال نفسانی است یعنی در اصل، متعلق به روح است و جسم به عوان ابزار و خدمتگذار روح از این کرامت بهره‌مند است. اتانازی ناقض این کرامت است. از طرفی دیگر آزادی انتخاب مسأله‌ای اساسی در بررسی اخلاقی اتانازی داوطلبانه است و این پرسش مطرح می‌شود که قطع برنامه درمان به درخواست خود بیمار-حتی اگر منتهی به مرگ بیمار هم شود- هرگز نبایستی رفتاری غیر انسانی و ناشایست قلمداد شود، چراکه احترام به اصل آزادی افراد و حق ذاتی آنان بر بدن خویشتن، ایجاب می‌کند که کوچک‌ترین اقدامی مغایر با خواست و میل خود بیماران صورت نگیرد. پس از بحث پیرامون موارد گفته شده نتیجه می‌گردد که اتانازی در واقع نوعی قتل نفس است و قتل نفس اگرچه با انگیزه ترحم و دلسوزی باشد از لحاظ اخلاق قبیح و رذیلت است و با اصل مهم اخلاقی "کرامت انسانی" در دین اسلام و سایر ادیان الهی سازگاری ندارد. از طرف دیگر با توجه به یک قاعده اصولی، آزادی و اختیار انسان سبب نمی‌شود آزادی و اختیار خود را علیه خود به کار گیرد و با سلب حق حیات خویش و یا اعراض از آن، بهره‌مندی خود از سایر حقوق انسانی را منتفی سازد.

واژه‌های کلیدی: اتانازی، حقوق بیمار، کرامت انسانی

^{۱*} دانشجوی دکترای مدیریت استراتژیک دانشگاه عالی دفاع ملی - فرماندهی بهداشت، درمان و آموزش پزشکی آجا-دفتر مطالعات و بهبود روشها.

^۲ کارشناس ارشد مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی - فرماندهی بهداشت، درمان و آموزش پزشکی آجا-دفتر مطالعات و بهبود روشها.

^۳ پزشک عمومی - فرماندهی بهداشت، درمان و آموزش پزشکی آجا- معاونت درمان.